

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Viite: OKM/32/010/2017

HE luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta

Hyvinvointialan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta asiasta.

Yleistä

Hyvinvointialan liitto kannattaa toimenpiteitä, joilla pyritään vähentämään asiakasmaksujen kannustinloukkuvaikutuksia. Näitä toimenpiteitä tulee suunnata etenkin pieni- ja keskituloisiin varhaiskasvatusikäisten lasten perheisiin. Yleisesti näkemyksemme mukaan varhaiskasvatusmaksujen alentaminen tai kohtuullistaminen on hyvä suunta. Asiakasmaksujen ja niiden muutosten tulee kuitenkin kohdistua tasavertaisesti julkiseen ja yksityiseen varhaiskasvatuspalveluun, jotta perheillä säilyy todellinen (taloudellisista seikoista riippumaton) mahdollisuus valita haluamansa varhaiskasvatuspalveluiden tuottaja.

Varhaiskasvatuksen laatu on monille kunnille erittäin tärkeä ja myös osittain kilpailuvaltti kuntien välisessä keskinäisessä vertailussa. Kuntien päivähoitomenot ovat yli 3 mrd euroa, joka on erittäin merkittävä erä kuntien taloudessa. Yksityinen varhaiskasvatus on tilastojen valossa kunnille edullinen ja laadullisesti korkealuokkainen mahdollisuus järjestää varhaiskasvatuspalveluita. Myös nyt lausuttavana olevan asiakasmaksumuutoksen kokonaisvaikutuksia tulee arvioida tästä näkökulmasta yhteiskunnan kokonaishyöty huomioon ottaen.

Perheiden tulee voida valita kustannusneutraalisti yksityinen tai julkinen tuottaja

Yksityisen toimijan tulee olla tasavertainen vaihtoehto kunnalliselle varhaiskasvatukselle ja taloudellisten seikkojen ei tulisi määrittää perheiden valintaa kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen välillä. Tukimuotojen tulee mahdollistaa perheiden valinnanvapaus ja tasa-arvo jatkossakin.

Kelan maksama yksityisen hoidon tuki ei ole tulosisidonnainen ja se kohtelee siitä näkökulmasta kaikkia samalla tavalla. Yksityisen hoidon tuen tasoa tulisi kuitenkin korottaa ja yksityisen tuen lisäosan (hoitolisä) maksuperusteita sekä tuloarvoja tulee tarkistaa vastaamaan päivähoidosta perittävien asiakasmaksujen linjauksia ja tasoa.

Osa kunnista maksaa kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisää. Tältä osin kuntien välillä on eroja vaikka varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut ovat yleisesti valtakunnallisesti melko tasavertaisia. Kuntaliiton 2016 64k4män selvityksen mukaan kuntalisää maksavien kuntien määrä pienenee koko ajan. Kotihoidon tuen kuntalisää maksaa tällä hetkellä vähän yli 20 % kunnista ja yksityisen hoidon kuntalisää vähän yli 40 % kunnista.

Asiakkaiden maksuosuuden pieneneminen vaatii kuntalisän tarkistamista vastaavasti.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista päätettäessä on erityisesti huomioitava, että

- varhaiskasvatuksella pyritään edistämään lasten myönteistä kehitystä ja oppimista. Tavoitteena ei ole suosia julkista tai yksityistä tuottajaa vaan se, että perheille pystytään järjestämään heidän tilanteeseensa ja valintaansa perustuvat parhaat mahdolliset varhaiskasvatuspalvelut
- Maksuhelpotukset eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa pieni- ja keskituloiset joutuvat taloudellisten seikkojen perusteella pakottavasti valitsemaan kunnallisen päivähoiton ja vastaavasti vain hyvätuloisilla olisi mahdollisuus käyttää yksityisiä päiväkotieja hintaeron kasvaessa. Tämän kehityksen välttäminen on asiakkaiden että yksityisten ja kun kunnallisten päiväkotien etu.
- Perhekokoon liittyvät erot on huomioitava. Kuntasektorilla on sisaralennukset mutta vastaavia sisarokorotuksia ei ole yksityisen hoidon tuessa. Tämä vaikuttaa olennaisesti monilapsisten perheiden valinnanmahdollisuuksiin.

Palvelusetelit lisäävät kysyntää ja alentavat kuntien kustannuksia

Kokemusten mukaan kunnan on kokonaiskustannusten näkökulmasta edullisempaa järjestää varhaiskasvatus yksityisenä toimintana kuin omana kunnallisena palvelutuotantona. Yksityistä palvelutuotantoa lisäämällä voidaan näin ollen hillitä kuntien kustannuksia. Palveluseteli on käytössä tällä hetkellä noin 70 kunnassa, mikä osoittaa, että palveluseteli soveltuu hyvin varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen. Palveluseteliä käyttävien kuntien koko vaihtelee merkittävästi. Pääkaupunkiseudun kunnista Helsinki, Espoo ja Kirkkonummi eivät ole vielä ottaneet käyttöön palveluseteliä.

Palveluseteli mahdollistaa tasa-arvon perheiden kesken tulotasoon tai perhekokoon katsomatta. Kunta määrittää ja päättää palvelusetelin arvon. Kunta maksaa palveluntuottajalle palvelusetelinarvon ja asiakasmaksun välisen eron. Asiakasmaksun muutoksen ei tule vaikuttaa palvelusetelin kokonaisarvoon vaan palvelusetelin arvoa on korotettava vastaavasti, jos asiakkaan maksuosuus pienenee.

Nollamaksuluokka on käytössä palvelusetelipäiväkodeissa jo nyt asiakasmaksulain mukaisesti. Valtakunnallisesti suunnitteilla on asiakkaille maksuton varhaiskasvatus. Toteutuessaan tämä tulee ohjaamaan yhä useampia kuntia palvelusetelin käyttäjiksi.

Palvelusetelin kautta voidaan helpottaa myös kuntien investointipaineita päivähoitotiloihin liittyen. Näin voidaan korvata kuntien käytössä olevia epäkurantteja tiloja sekä tuoda joustoa kapasiteettimuutoksiin.

Esiopetuksen osalta on yleisesti ottaen katsottu, että sitä ei voitaisi järjestää palvelusetelitoimintana. Hyvinvointialan liitto kiinnittää opetus- ja kulttuuriministeriön huomiota tähän palvelusetelilain tulkintaan. Kunta voi päättää nykylainsäädännön perusteella järjestää varhaiskasvatuspalveluita ja esiopetusta joko omana toimintana tai ostamalla sitä yksityisiltä tuottajilta. Se, että tapahtuuko palvelusta aiheutuvien kustannusten korvaus hankintasopimuksen mukaisena yhteissummana vai palvelusetelipohjaisesti lapsikohtaisena, ei liene merkittävä seikka.

Edellisen seikan huomioiminen on tärkeää monesta näkökulmasta. Asia tulee nykyistään tärkeämmäksi jos esiopetus ulotetaan koskemaan viisi vuotiaita. Perheiden mahdollisuus valita tilanteeseensa sopivin päivähoiton ja esiopetuksen tuottaja kaventuu merkittävästi, jos esiopetusikäiset sisarukset joudutaan siirtämään kunnan maksuteknisestä syystä toiseen toimintayksikköön.

Lisäksi

Hyvinvointialan liitto korostaa lisäksi, että varhaiskasvatuspalveluiden tuottamisessa ei tule kaventaa varhaiskasvatukseen erikoistuneiden sosionomien osuutta lastentarhaopettajien kelpoisuusehtoja tiukentamalla. Hallitusohjelman tavoitteena on normien joustavoittaminen, ei niiden tiukentaminen. Ehtojen tiukentaminen johtaisi nykyisten varhaiskasvatuksen ammattilaisten rekrytointihaasteiden pahenemiseen. Pätevien päivähoitossa ja esiopetuksessa työskentelevien lastentarhaopettajien määrän ja laadun varmistamiseksi tarvitaan sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa peruskoulutettuja ja tarvittavan täydennyskoulutuksen omaavaa henkilöstöä.

Lausunnon keskeinen sisältö

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen muutokset tulee toteuttaa siten, että muutoksista aiheutuvat vaikutukset kohtaantuvat sekä julkiseen että yksityiseen varhaiskasvatuspalveluun tasavertaisella tavalla. Päivähoiton asiakasmaksujen muuttaminen aiheuttaa muutostarpeita Kelan yksityisen hoidon tukeen tasokorotuksen ja lisäosan tuloihin sopeuttamisen osalta. Perhekoon vaikutusten tulee olla linjassa asiakasmaksujen määräytymisen kanssa.

Eri tuloluokkiin kuuluvien perheiden tulee voida valita päivähoiton tuottajansa ilman, että lakisääteiset asiakasmaksut pakottaisivat perheen valitsemaan julkisen vaihtoehdon.

Päivähoidon valvonnan tulee olla yhtenäistä ja tuottajatahosta riippumatonta koko maassa.

Palveluseteli on joustava varhaiskasvatuspalveluiden järjestämistapa sekä kunnan että perheen kannalta. Yksityinen päivähoitopalvelu tarjoaa kunnille veronmaksajien kannalta edullisen, laatutasoltaan korkeatasoisen ja toiminnallisesti joustavan vaihtoehdon. Palveluseteli mahdollistaa aidon valinnanvapauden ja tasa-arvon perheiden kesken tulotasoon tai perhekokoon katsomatta. Palveluseteliä tulisi soveltaa myös esiopetuksen järjestämisessä.

Varhaiskasvatuksessa ja päivähoidossa tarvitaan sekä yliopistopohjaista että ammattikorkeakoulupohjaista osaamista sekä monipuolista henkilökuntaa. Alalla sovellettavien kelpoisuusehtojen tulee jättää riittävä liikkumavara toiminnan kehittäjille eli kunnille ja palveluntuottajille.

Lisätiedot Hyvinvointialan liitto, yhteiskuntasuhdejohtaja Hanna-Kaisa Järvi 040 7547728 tai johtava elinkeinoasiantuntija Aino Närkki 0400 436438.

Ulla-Maija Rajakangas, toimitusjohtaja